

MRU hem işiň içinde

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 25 января, 2025

MRU hem işiň içinde MRU HEM İŞİÑ İŞİNDE

Magdan känlerinde bolýan her uly heläkçilikden soñ bir-iki gün «wah-wah» edilýär, nägilelik bildirilýär, syýasatçylar «agyz dalaşyna» girýär we soñra ýene bir pajygaly waka bolýan gününe çenli wagşyýanalyk ýatdan çykyp gidýär!

Başýapynja (ýa-da etniki identifikasiá) ýaly medeni meseleleriň üstünde gohlaşmaga sarp edilen wagtyň müňde birini dünýäniň iň kyn kärinde işleyän magdan işçilerimiziň agyr meselelerine aýramzok!

Işçi jenayatlaryna biziň hemmämiz jogapkär. Düýpli çözgüt tapylmasa bolmaýar.

Munuň üçin ilkinji nobatda guramaçlyk-güýçli sindikatçylyk gerek...

Ýurdumyzda sindikatlaryň güýcsüzligi we häkimiýet bilen iş berijiniň kölegesindäki sary sindikatçylyk dowam etdigiçe işçileriň «kysmat gurbanlygy» dowam eder durar!

Taryhymyzyň iň azatlykçy 1961-nji ýylyň konstitusiýasy giňden bilinýän sindikal hak-hukuklary we azatlyklary berse-de, iki ýyldan soñ 1963-nji ýylda çykarlan 274-nji, 275-nji belgili kanunlar bilen iş taşlaýış hukuklarynyň çäklendirilmegi ýaly berlen hak-hukuklaryň hemmesi yzyna gaýdyp alyndy!

Gelip-geçen häkimiýetleriň hemmesi-de işçileriň güýjünden çekindi. Mysal üçin, Magdan-iş sindikatyň 1963-nji ýıldaky «Kavel» zawodynda bolup geçen 36 günlük iş taşlaýış ýa-da 1968-nji ýıldaky «Alpagut» kömür kärhanasynda bolup geçen tolgunşyk ýaly işçileriň hak-hukuk ugrundaky görüşleri basyp ýatyryldy.

JHP-AP bieleleşip, zähmet durmuşyny we esasy sindikatlar kanunçylygyny düzgünleşdirýän kanunyň işlenip düzülmegine garşylyklaýyn 7 müň 500 işçiniň gatnaşmagynda Stambuluň dört künjünde 1970-nji ýylyň 15-16-njy iýunynda demonstrasiýa gatnaşan işçileriň ýedisi wepat boldy. 4 müň 300 işçi işden kowuldy.

Hawa, häkimiýetler kellesini galdyran işçini hemise ezip-mynjyradyp geldi. Sindikatlary penjesinde saklady. Özem işin içine kimler girmede:

1952-nji ýylda Türk-İş gurlanda we soňky gatnaşyklarynda (Irwing Brown, Morris Paladino, Emanuel Bogg ýaly) MRU-nyň işgärleri bardy. Muňa pul berilmeginiň, birnäçe aýlap dowam eden daşary ýurt okuw-türgenleşik işleriniň ýeke-täk maksady bardy:

Sanlary barha artýan işçileri gözegçilik astyna almak we öz syýasy maksatlary üçin ullanmak. Mysal üçin Türk-İş-iň şol döwür Ankarada guran «Kommunizmi ýyrtýň!» mitingi şu gatnaşyklaryň netijesidi. Bannerleriň birinde şeýle ýazgy bardy: «Adamzat idealynyň goragçysy NATO-ny goldaýarys!»

Magdan-İş (Maden-İş) ýaly baş sindikat (Türk-İş-iň milli gurama bolmakdan daşlaşyp, MRU-nyň strategiýasyna laýyk iş alyp barmagyna protest bildirip, 1967-nji ýylda täze konfederasiýa gurdy: DİSK. (Şeýle-de bolsa, wagtyň geçmegi bilen DISK-iň agzasy bolan üç sindikat başlygy-da ABŞ-na gidip, birnäçe aýlap «okap» geldi!)

Galyberse-de:

Hak-İş ýaly täze konfederasiýalar gurlup, işçiler synpynyň güýji parçalandı. Şol bir sektorlarda şoňa meňzeş sindikatlar guruldy. Meselem, Türk Magdan İş, Baş Magdan-İş, Garaşsyz Magdan-İş, Ynkylapçy Magdan-İş, Öñdebaryjy Magdan-İş, Yerasty Magdan-İş...

Şeýle parçalanmalar-da ýeterlik görülmedi:

1971-nji ýylyň 12-nji martyndaky we 1980-nji ýylyň 12-nji sentýabryndaky harby döwlet agdarlysyklary işçi hak-hukuklaryny müçükdirip taşlady.

Sindikatlar güýcsüzleşdirildi, täsirsizleşdirildi.

Sindikatçylyk nygmaty bol, penjek-jalbarly we boýny galstukly professional käre öwrüldi. Sindikatlar goýum fondlary, otelçilik ýaly şereket ýöretmäge başlady!

Göreş diňe «näcerák pul berjek» düşünjesine düşürildi. İşçiniň saglygy, iş ýerleriniň howpsuzlygy şertnamalara girizilmedem...

Şol ikiarada Turgut Özally ýyllar-neoliberalizm bilen başlan sindikatsyzlyk we taşeron sistemasy hemme sektorlary gurşap aldy!

Ýersiz, mülksüz, işsiz galan, güzeran kynçylygy-bir döwüm çoregiň gaýgysy bilen magdan şahtasyna inmäge mejbur bolan işçi görgüli hemise berilene kaýyl boldy...

1991-nji ýyl. Elli müñ adamyň gatnaşan we taryhyň iñ uly magdançylar demonstrasiýasy-da çüyrük düzgüni üýtgedip bilmedi. Magdançylaryň (AKP-li Zähmet we Sosial Howpsuzlyk ministri Ömer Dinçeriň aýdyşy ýaly) «owadan ölümleri» dowam etdi durdy, dowam ederem...

Näme etmek gerek?

Ertire goýalyň...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 20.10.2022 ý. Publisistika